

17. Aug. 1830

FACTS

Date:

17. Aug. 1830

Page number:

Dagbog A, side 69 verso – 74 verso

Mentioned people:

Christian IV

Otto Collett

Johan Michael Kruse

Frantz Edler Neumann

Poul Steenstrup

TRANSCRIPTION

Den 17de Aug

tidlig om Morgenen stode vi op og begave os med hvor Veiviser paa Veien, først efter at være steget noget tilveirs fra Byen kom vi til Krutmøllen som vi besaae og hvorved Intet syntes mig værd at omtale omendskjøndt det Krudt som her fabriceres skal være meget godt og altid holde fleere Grader end det er bestemt. Herifra stege vi immer høiere ad den slette Vei der ikke vel kan kjøres, og kom der paa til Kongens Pukværk, som vi besaae; i dette som i de øvrige Pukværker renses det urene fra Metallet ved Hjælp af Vand, hvorved dog det heele Invendige faaer et noget skiden færdigt Udseende. Oven for Pukværket ligger de bekjente Steene hvor Kong Cristian den 4de stod og bestemte hvor Kongsberg skulde anlægges i Dalen. Man finder paa denne Steen en Inskription men som ikke vel kan læsses, da den er en Deel bevoxet med Mos og ikke mere bliver rengjort. Det Kors der har staaet i Nærheden heraf findes ikke mere og den Udsigt, som der findes fra dette Sted, kan •70 recto• jeg ikke undlade at bemærke, da man herfra overskuer den heelle Dal hvori Byen er anlagt og der næsten over alt er meget gold og ufrugtbar naar man undtager de indelte smaae Marker i Nærheden af Byen der ved særdeles Flid ere opdyrkede og hvor mangengang Jorden endog er paakjørt, for at dække Bjerget der overalt piper frem. Byen selv ligger som bekjent ved en lille Fosse ved Lauven[?] og er langt fra at være smuk, det smukkeste ved den er Udsigterne fra Broen, op og ned af Fossen. Ifra Kongesteenen begave vi os høiere op ad, og kom paa Veien, paa hvis Side man hyppig saae Ruiner af Vandledninger der brugtes da Sølværket blev dreven med meere Kraft, til Begyndelsen af Armund Gruben hvorover der er bygget et Huus hvori man ved Hjælp af en ubequem Vinde var beskjæftiget med at optrække af Dybet en Deel gamelt Maskinerie der skulde anvendes andensteds. Farten ifra Abningen her ned i Gruben er ikkun for de Bjerghfolk der her ere beskjæftigede, da den for enhver anden vilde være forvunden med Farre. •70 verso• Fra Begyndelsen af Gruben steege vi ned af Bjerget forbi en Mængde opkastet Malm og Huller i Bjerget, til Stullen, der fører ind i Armund Gruben. Man maae gaae ind til Stigeren der beboer et lille Værelse i det Huus der er opført for at huusse Bjerghfolkene om Natten og han saavel som disse ligge paa et Slags hængende Brixer, blodt paa de bare Bræder med en liden Bylt under Hovedet og gandske foruden Overdække, da de i dette Sted lægger dygtigt i Kakkellovnen. I det store af disse Værelser bliver en Deel af det bedre Malm grovpukket, saa at Stigeren bestandig kan have det under Opsigt og efter at det er slagen i smaae Stykker bliver det paa [overstreget: lukkede] laasede Kærrer ført til Pukværkerne for at udskjelnes. I Stiggeren traf vi en gammel Mand med et særdeles redeligt Ansigt og vist nok ogsaa af en prøvet Troskab, han forlangte vor Adgangsseddel og befalede da strax at tænde Faklerne. Før end vi begave

os paa Marchen iførte han sig sin Bjergmandsdragt, der bestod i et Slags kort Kittel, en Hue af Fild uden Skygge •71 recto• og det besynderlige Skjødskind, der bæres bag til, paa Beenene bar han jeg kan just ikke sige om det hørte til Dragten, korte Beenklæder med Skoe og Strømper, alt havde naturligviis sortladet Farver. For ikke at være udsatte for at tabe noget aflagde jeg mine Sager og min Portefuille i Stigerens Værelse i det Skab hvor vist større Rigdomme har ligget i Forvaring, og da vi saaledes havde forberedet os steege vi ud af Huuset og begave os ind ad Stullen hver med sin Fakkeltænder iforveien. Stigeren anførte Toget og jeg sluttede det saa at jeg bestandig kunde see de øvrige iforveien og tydeligst naturlig min egen Bjergmand der iført en gammel rød Trøye havde et besynderligt Udseende i Mørket og ved Fakkelskint. En lang Tid vandrede vi i dette Tog ind ad igjennem Stullen der paa nogle Steder er saa lav at man maae bukke sig, ligesom den paa andre er sine 9 a 10 Al høj og i smukke Proportioner, bredden er næsten bestandig den samme og kan omtrent være 2½ Al. Bestandig ere Bjergvæggene paa Siderne tilsyne, og de ere altid glindsende af det Vand der under tiden endog ligesom regner ned fra Lof- •71 verso• tet [overstreget: idet] naar det har gjennemtrængt Bjergets Rifter og da slutter sig til de øvrige Vandmasser, der deels kommer dybere inde fra Gruben deels fra det Maskinerie, der anbragt i Bjerget fører Malmen op og igjen bringer de tomme Tønner ned; alt dette Vand der saaledes samles i Gruben passerer igjen ud gjennem Stullen under det Bræddegulv hvorpaa man gaaer, og ofte naar Gangen har enten en Bøjning til Siden eller gaaer lidet op ad hører man det at fosse under Fødderne uden at kunne see det Mindste. Da vi havde vandret et lang Stykke ind i Bjerget og af og til mødt Folk der i Frastand blodt kunde kjendes paa deres Fakkeltænder der lignede en lille Glød, kom vi endelig, efter at være passeret en heel Deel Siidegange og et stort Huul der for Røgensskyld var brudt op til Dagen, ind i den egentlige Grube, hvor Stullen ophører og Folkene ved Schacten ere beskjæftigede med at passe Maskinen, der her med en bestandig Knirken udøver sin Function. Det Begreb man kunde gjøre sig om en Grube •72 recto• begynder egentlig først her, hvor man seer de mørke Gestalter bevæge sig om Ilden under den bestandige Brusen af Vandet i Maskineriet og Rasselen af Kjæderne der passerer op og ned i Dybet ved den her anbragte Keerat[?]. Det er ogsaa paa dette Sted at den optrukne Malm tages ud af Tønderne og hælles i de Karrer der ved Hjælp af Heste førres ud af Stullen, disse Dyr ere dertil bestandig øvede og jeg saae [overstreget: dem] at ligesom de havde fuldendt deres Tour uden fra og ind, hvortil de blodt blive ledede ved en Kusk der med en Fakkeltænder viiser dem Veien [at de] da strax [overstreget: at gjøre] give dem i Færd med en Foderpose, der netop var placeret lige for dem ved Bjergvæggen. – Efter at vi havde pustet lidt her begyndte vi at stige ned ad de Stiiger der sædvanlig hver holdt een Lagter, det vil siige 3 Al og 6 Tommer, ligesom een Furtiggen[?] bestaaer

af 3 Lagter; nogle af Stiigerne imidlertid længere da de alt var indrettet eftersom de bequemest havde kunnet anbringe dem. For hver Stiige standser man paa en Flade af Brædder og begynder da en Smule til Siiden igjennem et lille Hull i Gulvet paa den føl- •72 verso• gende, og saaledes fremdeeles indtil man naaer ned i Dybet. Det rædsomme jeg havde forestiilt mig ved denne Vandring fandt jeg just ikke [overstreget: derimod] da man ikke kan see det heele Dyb paa een Gang under sig, men blodt enkelte Afsatser, derimod fandt jeg mig, jo dybere jeg kom, mere incomoderet af Varmen og Røgen, der især ved en Smedie vi i Bjerget paseerede, og hvor der fabrikeres Værktøi var næsten utaalelig, da Røgen og Varmen maatte passere netop den Aabning hvorigjennem vi steege ned for at naae op og jeg behøver da ikke at bemærke at Væggene her vare endnu merre Sodede end paa de øvrige Steder omendskjøndt man paa intet Sted i Bjerget ganske savner den. Det er netop ved denne Sod naar den nemlig er en Smule fugtig, og da antændes at de giftige og kvælende Dampe opstaar; der undertiden dræber Folkene, der hermed ere uforsigtige. Igjennem denne Heede altsaa steege vi ned ad en 40 [overstreget: Lagter] a 50 Lagter til det dybeste, hvor mange Bjergfolk sadde omkring ved Væggene og paa Bunden og arbeidede paa de huller der siden ved Hjælp af Krudt sprænges. Ved ethvert •73 recto• Hul var der 2 Mænd, hvoraf den ene slog med en Hammer medens den anden passede Meiselen og Fakkelen, saa at det her var lutter Hamren næsten uden Ophold. Vi saae her Maaden hvorpaa Sølvet vindes samt hvorledes Gangene see ud i Fjelde og da vi havde opholdt os her noget; begyndte vi atter at stiiige op, og maatte man især nu passe paa at komme rigtig op af det Hul hvorved enhver Stiige ender for ikke at slaae sit Hoved og udsætte sig for Farre. At stiiige op forekom mig næsten lettere end at stiiige ned omendskjøndt, de andre vare af en modsat Meening og fandt dem beføiet til at udhvile et Par Gange underveis paa de Bænke der hertil vare anbragt og hvor man just ikke kan sidde med lysse Klæder da de overalt ere bedækkede med Sod. Da vi igjen havde naaet op til Schacten gik vi den anden Vei ind i Bjerget op af nogle Lagter Stiige og besaae her det store Hjul, der ved Vand driver Keratten[?], og der vel er sine 20 Al i Diameter ligeledes besaae vi her Hjulet Pumpe-Maskineriet der ligeledes her er an- •73 verso• bragt og som med lange Stænger og Kjæder virker nede i Dybet. At beskrive dette Maskinerie kan jeg ikke paatage mig da jeg ikke tilfulde forstod det, omendskjøndt det skal være meget simpelt og langt fra fuldkoment, derimod kan jeg ikke undlade at bemærke det mere farefulde for Beskueren ved Maskineriet end ved Gruberne, da man formedelst den knappe Plads let kan komme i Berørelse med Hjulene naar man ikke tager sig iagt. Det Møisomelige ved at besee det er temeligt stort da man ofte maae krybe her under Bjerget paa alle 4 og deels har Vandreden over Hovedet, deels ogsaa maae piaske i Vand forneden, da det her ikke er tilbørlig dækket med Bræder. Foruden alt dette ere

Væggene saa aldeles bedækkede med opløst Sod og Olie at man ikke kan i mindste Maade berøre dem uden at tilsmørre saavel Hænder som Klæder, da vi havde gjort denne møisommelige Vandring kræve vi tilbage til Schagten og spadseerede da meget •74 recto• magelig ud af Gruben uden herved at have andet at bemærke end af og til bukke sit Hoved for undgaae ligesom en Engelsmand her i Foraaret at løbe imod Bjerg Minerne der hyppigen ere anbragte. Ved Udgangen undlod jeg ikke at drikke af de herlige Vand der løb ud af Fjeldet [i Stullerne] og der var leget i en lille Rende for des bedre at kunne betjene sig deraf. Da vi hos Stigeren havde vasket os og udhvilet en Smule tiltraate vi Tilbagemarschen ned af Bjerget og holt nær Frokost ved en lille Elv der falder i Loven og som paa dette Sted driver et Pukværk. Da vi hermed vare færdige mødte vi paa Veien til Byen Directeur Stenstrup¹ der fra det Huus hvor han havde ladet sin Hest staae, var gaaet os i Møde for at bringe os ud til Labruefossen der skal være meget pitoresque. Vi maatte imidlertid give Slip paa Synet af den da det begyndte at regne stærkt, og vi saaledes bleve nødte til at kjøre i hans Gig tilbage til Byen efter at vi havde tilbragt en Times Tid i Huus for at undgaa at blive vaade. Da vi skiltes fra ham i Byen indbød han os til sig om Aftenen, og vi begave os derpaa [overstreget: hjem] til Mynten hvor vi efter en Anbefaling af Frans Neumand² til Mynt- •74 verso• mesteren Krusse,³ her besaa Smeltehytten og i Mynten saae dem at slaae Species, hvorpaa Kongens [overstreget: Bi] Portrait forekom mig meget slet saavel fra Stemplets som fra Myntens Side. Da vi vare blevne færdige hermed begave vi os hjem for at udhvile en Smule. Da Her Bendice⁴ vægrede sig ved at gjøre Følge gik Otto⁵ og jeg om Aftenen til Stenstrup's og tilbragte her en ret behagelig Aften og blev tillige forsynet med en temmelig fuldstændig Reiseroute til og fra Tellemarken. Da vi kom hjem, afreiste Otto og Bendice omendskjøndt det allerede var temelig silde og den første [overstreget: især] ønskede at blive Natten over, saa maatte han [overstreget: dog] for at føie B, der paa den heele Tour som ogsaa i Forvejen paa Buskerud stedse havde viist sig som et trættekjært og egensindigt Menneske, dog føie sig efter ham og begive sig ud i Mørket skjøndt uvillig. Jeg for min Part var hjærtelig tilfreds med at være bleven befriet for B's Selskab da han [dvs. jeg] den heele Tiid hvor vi havde været sammen aldrig havde kunet udstaae ham formedels han bestandige Lyst til at have Ret.

¹ Poul Steenstrup.

² Frantz Edler Neumann.

³ Johan Michael Kruse.

⁴ Uidentificeret.

⁵ Otto Collett.

ij iltu smeltet af barmerte, da man⁷⁰ for
vanskelig den gamle sal forit Lyden
anly; og det nokan var all en fungen gold
of i fongen bar naar man indtager et indlag
to fuluar Markon. Nofuden af Lyden der
med fortaler til et vort Godebys og for min
gangang Forden indly en gad bljed, for
at helle Lyden der vortall. Giger form.
Gine jels, Ligen som talgort med den lille
thes ind Laven, og for laugt for Anova
Jumid, det furellaste med det en Vdhytore.
en for boren, og en med af Luffen.
Hne Longestanden bagen af en furene og
ad, og den ene boren, og en forit Kiderman
fulgij sine Ligen af Mandbudinger der
bruyter de Skoddele. Den der man med
maner Kraft, til byggeterne af Arman
man Guben forvorte der en bygd af
Gine Provinen med Gode af den indvagnen
Wilde var bestyffliget med at gubde af
Vgub en vand furell Mustieris der
flude annover andrestede. Taster: fra
Abningen for med i Guben en idden for
de Godefeld der for en bestyffliget, da
den for anfor anden med den fortuente gund
Taster

og Al. Løjtnants Pjotesen, der boede
bytil, og som saam en her fra 71
sæt alle sine om det første til næsten, først
beholdt med det og drømt, alligevel
naturligvis beholdt saam. Der alle
denne indfald for at lade mig aflyde i
begreb og mine forfølelse; det blev 4. 24.
alle; det blev for mig som ligesom
for mig; det var mig som ligesom
samt forbeholdt og for mig ind af mig
og begreb og ind i stillet for mig
Løjtnantens for mig. Men anførte
taget og jeg stilledes det som at jeg
samt for de indige for mig og lydløst
naturligvis mine egen for mig og for mig
og samt ind mig som det for mig
Løjtnantens; det blev mig som ligesom
for mig ind med mig ind i
i mig stillet der som mig stillet og som
Løjtnantens man stillet mig, ligesom der som
andre og mig, 9. 10. for og i mig for
gortioner, bruden som mig stillet der
samt og der samt mig stillet mig stillet
og mig mig mig mig mig mig mig mig
og samt mig mig mig mig mig mig mig
Løjtnantens mig mig mig mig mig mig mig
Løjtnantens mig mig mig mig mig mig mig
Løjtnantens mig mig mig mig mig mig mig

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

begynder nydelig først som, hvor man som
de mindre Gæstene berøber sig om Alder ⁷² og
under den bestandige Besøgen af Manden i
Mestierne og Skuffen af Gædrene der
gæstene og de med: I det end som man
bragte Skuffen. Selve og som alle, end
den yndelige Mellem Lyg og Lørdagen
og Jøllar: de Lørdag der med Jøllar og Jøllar
først ind af Skuffen, disse Gædrene end
bestemt ind og jeg som at sig som
de første faldende der som ind som og
ind, først ind de blott, bliv end ind
Lige der med nu talte mig om den Næste
de som ^{gæst} som i ford med en todel
gæst, der som var glædelig sig som
med Gæstene. I det end som sig som
som sig som ind som ind at de sig som
der som sig som sig som sig som, end
med sig som og Lørdag, sig som man
Lørdag sig som sig som sig som, sig som af
sig som man ind sig som sig som de de
alt som ind sig som sig som de sig som
som sig som sig som sig som. Som sig som
sig som sig som man sig som sig som af
sig som og sig som de en sig som sig som
sig som sig som sig som: sig som sig som sig som.

gætt, og jeg lader fornemmelig indtil nu
være med i Vesten. Det ved jeg
jætte forskille mig med den Hædering
fandt jeg just iden Tid som da man 1774
Saa for de første 1774 saa man Gætt med
sig, men det var alle de Gætt, der kom
fandt jeg mig, og det var jeg som, men in-
somme af dem var og Lige, der især
med en Damp i de i Vesten og Gætt, og
fra de fabricernde Hædering som det
utalelig, da Lige og Hædering maatte
gætt med de Hædering forrige
ni stange med for at de var og jeg to.
Saa da idet det kom af Hædering
for man med en Hædering og
de andre Hædering som man
med det i Vesten og Gætt som
det var med og det var som man
lig er en Hædering, og da det er at
de gætt og Gætt Gætt og Hædering
med det Hædering som man
er især stange. Hædering som Gætt alle
stange er med at er 40 Lætt og 50 Lætt
at det Hædering, som man Hædering
med og Hædering og Gætt
arbejde og de Gætt som man
Gætt af Hædering. Med at som

Gjeld mættend 2 Mænd, hvoraf den ene 73
fløj med en gammel Mand for den anden
og Officiær Misfælden og talløse, som at det for
var luttet gammel og sønderen Afjald.
H. faas for Manden forog en Billedvinder
samt forlader Gangen som ind. togde
og talte færdt og faldt og for noget; bygget
me. atter at flige og, og maatte man ifor
en gætte og at Rødderne rigtig og af
det Gid forvordt en for en Skiff af den
for alle de flaae Gid for og indsette.
Sig for Torry. At flige og forvordt
mig i søen tolvte og det flige og
værdigt, de andre navn og en mest
Menning og fandt den værdigt til et ind
og vider at for Gangen indvordt og
de boude det for et navn indvordt og for
man gætt ilde den fide med flige flode
de de omvordt en bedødelde med det. Na
den isse færdt maatte og det fligertan
gib en den anden Bænk ind og for og
af noget Lyden flige og værdigt for,
det flaae Gid, den med den indvordt den
vordt, og den med en flige 20 Al. indvordt
fligertan værdigt for fligertan fligertan
Musikvordt den fligertan for en en.

bragt y, som med lange Stonger y
Leder videre under Rydsk. Allt hufvuds
alla hufvuds Luder y, den guldiga mig
de y, den hufvuds forstod, under
fjoudes af stad vore mygd fimgell
y langt for fuldromant, drimod Lur
y, den hufvuds at Lunderen abanore
farsfulde for hufvuds med hufvuds.
nordist med ind Goutenore, de man
forvordet den Lunge flade Lur Lur.
Lunderen: hufvuds med Goutenore
man man den Lunge sig. det hufvuds
Goutenore med at hufvuds at hufvuds
flade de man alle man Lunge for
under hufvuds for alle y, den hufvuds
for hufvuds under Goutenore, hufvuds
y, den man guldiga hufvuds forvorden,
de af for den af hufvuds hufvuds med
Lunderen. Lunderen allt alle af hufvuds
for alder hufvuds med y, den hufvuds
Oliv at man den Lur i hufvuds hufvuds
vare Lunderen at hufvuds for med hufvuds
for Lunderen, de af hufvuds hufvuds hufvuds
forvorden hufvuds hufvuds hufvuds
hufvuds hufvuds y hufvuds de hufvuds.

